

Nenechte si ujít zatmění

Slunce

Jarní a letní měsíce bývají obdobím, kdy se nejčastěji zahledíme na hvězdnou oblohu. Jaké zajímavosti nás čekají letos na nebi? Touto otázkou jsme oslovili známého astronoma a publicistu, bývalého ředitele Astronomického ústavu Slovenské akademie věd, doc. Dr. Závise Bochnička, CSc.

Jednoznačně největší události letošního roku, o které se nejen mezi astronomy hodně hovoří, je očekávané zatmění Slunce ve středu 11. srpna v poledních hodinách. Bohužel, na území Slovenska ani na území ČR nebude stoprocentně úplně, protože takzvaný pás totálního zatmění povede asi 100 kilometrů jižně od našich hranic. Určitě se však vyplatí těch sto kilometrů do Maďarska nebo do Rakouska vycestovat, protože je to skutečně jedinečná událost, která se znovu naskytne možná za 150-200 let. Mimochodem, poslední podobně velké zatmění Slunce bylo v Čechách pozorovatelné měsíc před upálením Mistra Jana Husa.

O osudovém znamení se už hovořilo v minulých dnech v souvislosti s konjunkcí planet, kterou mnozí považovali za UFO...?

Ano, to bylo 23. února, kdy se k sobě na minimální vzdálenost - samozřejmě jen opticky z našeho pohledu - přiblížily Venuše a Jupiter. Vytvořily tak krásný jev, o němž se podle jedné z hypotéz traduje, že právě podobná konjunkce v roce 2 před narozením Krista mohla být legendární betlémskou hvězdou. Tehdy byla z Babylonie pozorovatelná tato konjunkce dokonce v ještě

blíže vzdálenosti.

Ze zajímavých ukazů bych ještě připomněl meteorický déšť očekávaný 17. listopadu. Jde o takzvané Leonidy, které se k nám vrací v periodě přibližně 33 let. Očekávali jsem je už vloni, ale objevily se asi o 20 hodin dříve, navíc v době, kde se u nás nedaly pozorovat. To je ukaz, kdy v průběhu 10-15 minut proleti oblohou obrovské množství několik tisíc takzvaných padajících hvězd, co je velice zajímavé nejen pro astronomy, ale i pro každého laického pozorovatele noční oblohy. Podobně vědecké je

pozorování jiných pravidelných meteorických rojů, například Perseidů začátkem srpna. Profesionální astronomové

si v tomto roce navíc hodně slibují od výsledků amerických průzkumných sond vyslaných k Marsu, jejichž úlohou je prověřit existenci využitelných zdrojů vody na této planetě.

Když tak dobře znáte hvězdnou oblohu, nesvádělo vás to někdy například k otěstování, co je pravdy na astrologii?

Nikdy. Asi proto, že jsem přečetl hodně knih a vím, jak vlastně astrologie vznikala. Původně to nebyl žádný podvod, jak dnes většinou astrologii vnímáme. Až na základě podrobných záznamů kronikářů a astronomů mohla vzniknout snaha přiřadit významné události jako byly války, povodně, narození královských potomků a podobně, jednotlivým zajímavým nebeským jevům, protože i tenkrát se učení lidé zamýšleli nad možnými souvislostmi mezi různými jevy, od nichž doslova závisel jejich život - například

kdy zaset obili, aby ho nespálily mrazy. Pokud se při zatmění Měsíce stal nějaký malér, mohl z toho někdo předpovídat, že podobný malér se může stát i při dalším zatmění Měsíce. A jelikož většine z nás se větší nebo menší maléry nevyhýbají, je vysoká pravděpodobnost, že se skutečně něco stalo a dotýčně se stal slavným. Jelikož to občas nevyšlo, tak do toho zapletli další planety a jiná nebeská tělesa, což je už tolik parametrů, že se jimi dá zdůvodnit skutečně snad všechno. Celý úspěch astrologie vlastně závisí na šikovné formulaci. Navíc stát se rádcem panovníka, který při svých rozhodnutích mohl argumentovat vůli hvězd, nemuselo být špatné bytlo. Mám pocit, že i dnes astrologie vynáší mnohem lépe než vysokoškolský plat.

To znamená, že astrologické prognózy ani nečtete?

Nechci urážet starou astrologii, protože díky ní a jejím záznamům můžeme dodnes čerpat mnohé vědomosti. Osobně si myslím, že i tři mágové, kteří přišli za hvězdou do Betléma, skutečně vyčetli z hvězd, že se má narodit nový izraelský král, a byli vlastně

vyslání s jakousi politickou misí zabezpečit budoucí dobré sousedské vztahy s Babylonií. I pro dnešního astronoma je čtení Bible - například Matoušovo evangelium - velice zajímavé, protože je zřejmé, že to psal vzdělaný člověk, který se v astronomii vyznal. Jinak ale na astrologii nevěřím. Vzpomínám si, že moje maminka kdysi, když se o mně

psalo jako o šestnáctiletém chlapci, který objevil novou hvězdu, odepsala jakémusi italskému astrologovi, jenž ji napsal, že mi vypracuje horoskop, a já jsem tehdy "prskal", že to je pavěda, jak mi může dělat takovou hanbu. Bylo to však tak šikovně napsané, například že v příštích letech mne čeká veliké nebezpečí, ale že to přežiju - to bylo těsně před válkou - a další věci, o kterých, když dnes přemýšlím, musím říci - ano, všechno se to splnilo.

Když už jsme se dostali k Vaším vzpomínkám. Jakou cestou osudu jste se dostal na Slovensko?

Na Slovensko jsem přišel začátkem 50. let jako mladý vědec na bratislavskou univerzitu. Jak asi víte, i Astronomický ústav na Skalnatém plese založil známý český astronom - i když původně byl meteorologem - Antonín Bečvář, jehož Atlas hvězd je dodnes uznáván na celém světě. To bylo ještě před válkou a působil tam až do roku 1948, kdy byl nastupujícími komunistickými ideology velice nepěkně odtud "vyštípán". Tehdy začínalo období, kdy o vědě rozhodovali různí pekaři a úředníci, kteří pro svou politickou kariéru nepotřebovali žádné vědomosti. V ústavu tehdy byly i velmi špatné osobní vztahy. Astronomie tehdy byla v centru pozornosti hlavně z ideologického hlediska, takže potřebovali někoho, kdo tomu rozumí, aby dal ústav do pořádku. Nikdy jsem však v komunistické straně nebyl, takže když ústav opět začal fungovat, byl jsem začátkem 60. let odvolán. To tehdy znamenalo stát se nezaměstnaným, protože vyhozeného ředitele si nikdo nedovolil vstoupit do práce. Až po stížnostech na prezidentskou kancelář se mého případu ujal tehdejší předseda slovenské vlády Jozef Lenárt, který si asi jako jediný z pohlavárů vážil studovaných lidí a díky jeho osobnímu zásahu jsem se znovu mohl vrátit na univerzitu a publikovat.

Chci však říci, že celý život, který jsem prožil na Slovensku, jsem stále hovořil česky a nikdy to nikomu nevadilo. Až nedávno jsem byl upozorněn v televizi v jednom programu pro děti, že podle zákona to musí být vysíláno ve slovenštině. Jediné, co mi dnes vadí je, že ve slovenské ústavě se hovoří: My, národ slovenský... jakoby Slovensko měl být národnostní a ne občanský stát, to znamená, že všichni ostatní asi nejsou rovnocenní.

Poslední otázka na závěr: Co si myslíte o dvojím občanství?

Je to oprávněné, naprosto legální, i oboustranně prospěšné jako určitě zadostiučinění pro ty občany bývalé Československé republiky, kteří nikdy nesohlasili a nesmířili se s jejím rozdělením.

Jiří Výborný
Foto: autor

Prostějovský pátek 10. dubna

V rámci oslav 80. výročí vzniku ČSR odhalili loni v říjnu památník Tomáše G. Masaryka na prostějovském náměstí (Česká beseda 1/99). A právě 10. dubna si zejména starší generace Prostějovčanů připomene jiné chvíle, které se váží k bouřlivým dnům v roce 1953. Tehdy se radikální komunisté v Prostějově rozhodli odstranit památník prvního československého prezidenta, který byl odhalen jen před šesti lety (27. října 1946).

K vlastní akci došlo v pátek 10. dubna o druhé hodině ranní. Podle vzpomínek některých prostějovských občanů bylo již po půlnoci náměstí zahaleno umělou mlhou. U pomníku se shromáždili příslušníci politického oddělení leteckého učiliště, vojenské kontrarozvědky, státní bezpečnosti a jediný zástupce civilních složek, předseda ONV. Stržení sochy trvalo jen krátce, 10 až 15 minut a bylo provedeno vojenským autojeřábem. Socha byla odvezena na vojenskou střelnici v Žarovicích, kde byla pásy autojeřábu rozdrvena a zahrabána do připravené jámy.

Akteři likvidace pomníku se v časných ranních hodinách rozesli, spokojeni se svým dílem. Prostějovští občané, když ráno zhlédli spoušť na místě Masarykova pomníku, byli zděšení a pobouření. U rozbitého podstavce se začaly shromažďovat hloučky rozhořčených lidí a vesměs odsuzovaly tento akt. V odpoledních hodinách se počet lidí zvýšil na 400 až 500 a stále narůstal. Okresní výbor KSČ vyslal mezi občany dvě skupiny členů Lidových milicí v civilu, kteří začali občany přesvědčovat o "reakční úloze Masaryka". Tehdy došlo k prvním srážkám, někteří milicionáři byli zbiti a s nimi i další jednotlivci, kteří odporovali názorům shromážděných lidí. Ve večerních hodinách se ke studentům, ženám a zaměstnancům přidali i dělníci, kterým skončila pracovní doba. Od páté hodiny odpolední dav zpíval státní hymnu a oblíbené Masarykovy písničky, nechyběla protikomunistická hesla.

Odhalení pomníku TGM v Prostějově 27.10.1946

Foto: J. Jurášová

S přibývajícím hodinami demonstrace nabývala na intenzitě a okolo sedmé hodiny doslo k prvnímu útoku na radnici. Milicionářům se však podařilo dav z budovy vytlačit. Kolem 21. hodiny demonstranti zaútočili na radnici znovu. Tentokrát byl útok mnohem razantnější, ale "dobytní radnice" jejich rozhodnost pozvoľna klesala. Zejména po tom, co se jim nepodařilo dostat se k místnímu rozhlasu. Současně již docházelo k zatýkání skutečných či údajných organizátorů nepokojů. Celkově bylo zatčeno 85 osob. Dvě hodiny před půlnocí v Prostějově zasahovalo víc jak pět set milicionářů, policistů, důstojníků a komunistických funkcionářů.

K podobnému aktu tak typickému pro padesátá léta došlo v Plzni a některých dalších městech. Avšak ne všude se rozhodli pro znovupostavení sochy demokrata a Evropana T.G. Masaryka.

MI

Kam s ním?

Už to vypadalo nadějně: do 7. března 2000, kdy uplynělo sto padesát let od narození Tomáše G. Masaryka a kdy začne mezinárodní vědecká konference o tomto velkém Evropanovi, bude v Praze konečně stát jeho pomník. A kulturní metropole Evropy (což je titul, kterým Praha na rok 2000 počítala UNESCO) tak viditelně prokáže, že vědomě navazujeme na odkaz našeho největšího prezidenta - obnovitele českého státu...

Šedmi let trvaly dohady, kam sochu TGM postavit: výchozí nápad o Újezdu na Malé Straně byl jako stupidnost rychle opuštěn. Pak maketa pomníku putovala po osmi místech, až se úvahy na chvíli zdrhly v dolíku na Klárově (kde ovšem už stojí základní kámen k památníku Antonína Dvořáka) a pak se stejně trapně přesunuly do Sněmovní ulice.

Pro tuto soutěsku, kde se pouze prodírají poslanecká auta a kam veřejnost jen vzácně zabloudí, byl za značnou sumu vypracován projekt sedmimetrového sloupu, na který měl být TGM postaven - s hlavou na úrovni druhého patra, tedy stěží viditelný.

Během celé této vyhledávací kalvárie psali zasvěcení občané a instituce desítky dopisů, že přece jediným nesporným místem, kam Masaryk patří, je Hrad. Jenže Kancelář prezidenta se vyjádřila, že "hradní areál má již

definitivní podobu", že pro TGM tam není místo.

Nemůželi Masaryk na Hrad, nechtěl století alespoň před branou, na Hradčanském náměstí? Primátor proto požádal zvláštním dopisem kardinála Vlka o posouzení, zda může prezident Masaryk stát vedle Arcibiskupského paláce - v odpovědi se pravi, že "Arcibiskupství pražské tuto lokalitu nedoporučuje, nepovažuje ji za vhodnou, jak z důvodů ideových, tak čistě praktických..." Mezi praktickými výhradami se uvádí parkování prelátských aut či přechody hradní strážě - jaké jsou ony důvody ideové, jimiž kardinál vetuje, aby Masaryk směl stát před Hradem, raději nebudu rozebírat.

I stalo se, že po tomto vyjádření se magistrát spolu s panem primátorem letos v únoru přiklonili - a teď se podržte: páni radní se přiklonili k navratu umístění TGM na Újezdě! A vypsat k tomu novou statistickou soutěž... Není tohle Kocourkov?

A přitom na Hradčanském náměstí existuje jiná, ideální možnost, kam sochu TGM postavit tak, aby byla občanské veřejnosti i všem oficiálním návštěvám na očích: při levém rohu Salmovského paláce, směrem k prostranství před vstupní Matyášovou branou je malá rampa, na níž trčí zbytečně hodiny - je odtud ideální výhled na Hrad i Prahu.

Ještě lze vše stihnout včas, opravdu na nás nemusí padnout velká hanba.

Zdeněk Mahler
(Právo - kráceno)